

Chart polski wczoraj *i dziś*

KLUB CHARTA POLSKIEGO

**Światowa Wystawa Ras Polskich
Opole 16-17 stycznia 2016 roku**

Małgorzata Szmurło
Marta Kościańska

Pochodzenie charta polskiego

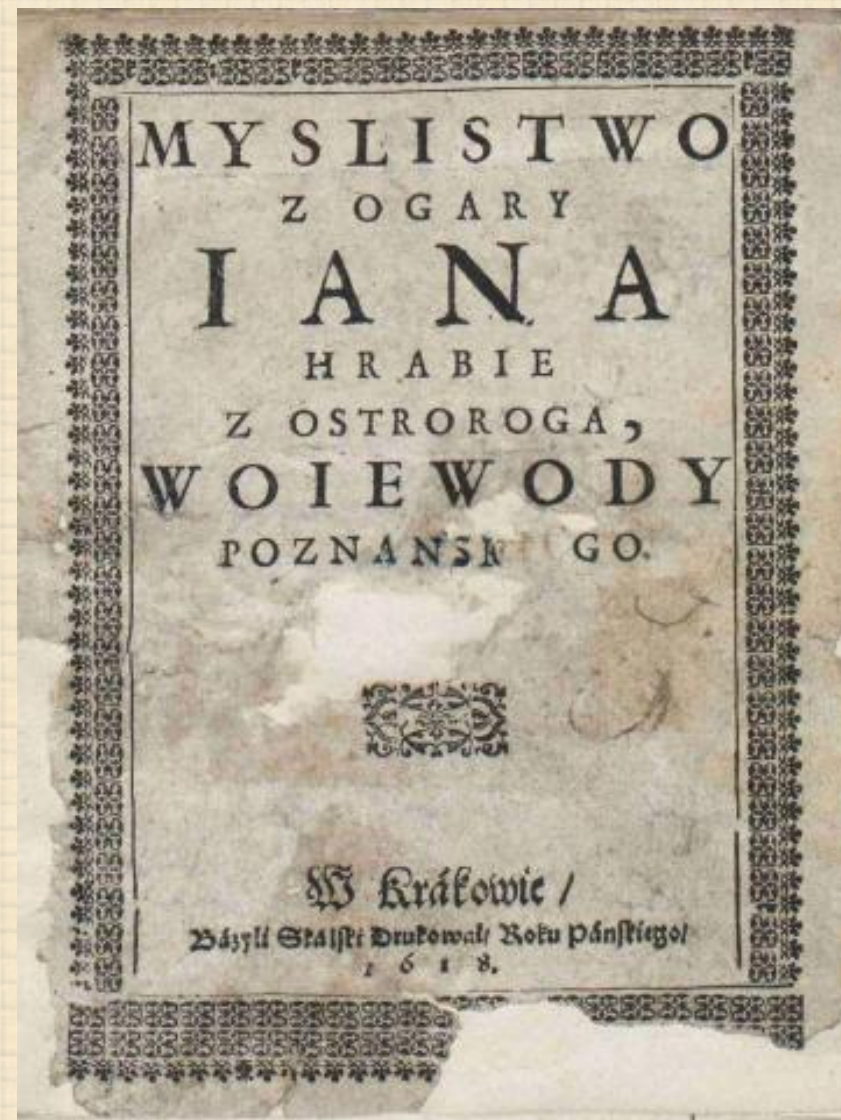
- Pierwszy wizerunek charta – odkryty na skale w północnej części Sahary pochodzi z około VIII- VI w p.n.e. Przedstawia myśliwego w masce z towarzyszącym mu chartem o stojących uszach.
- Wyodrębnienie chartów typu afrykańskiego i azjatyckiego.
- Na tereny Polski charty typu azjatyckiego trafiły w związku z wymianą handlową, dzięki kontaktom dyplomatycznym a także na skutek działań wojennych w XIII w (najazdy tatarskie)
- Pierwszy wizerunek psa w typie charta polskiego – drzeworyt zamieszczony w „Księgach o gospodarstwie i o opatrzaniu rozmnożenia rozlicznych pożytków, każdemu stanowi potrzebne” Piotr Cerescentyn (tłumaczenie na język polski w roku 1549)
- Słowo *CHART* pierwszy raz użyte w piśmiennictwie w XV w.

Pochodzenie charta polskiego

➤ Pierwszy opis polowania z chartami polskimi
„Myślistwo z ogary” hr. J. Ostroróg (1618 r)

➤ Pierwsza charakterystyka rasy

„Gospodarstwo Jezdeckie, Strzelcze y Myśliwcze
z doświadczenia NN szlachcica polskiego napisane
Roku Pańskiego 1600, a teraz świeżo z
doświadczeniem starszych do druku podane w
Poznaniu 1690 – Anzelm Gostomski

Pochodzenie charta polskiego

- Jan Chryzostom Pasek, posiadał charty polskie.
- Zapisy w „Pamiętnikach” dotyczących lat 1656-1688 (wydane drukiem 1836 roku)

...Do myślistwa zaś charty, rozmnożyłem sobie był gniazdo chartów od brata mego , pana Stanisława Paska z ziemi sochaczewskiej; które charty były piękne i rosłe, a przy czem tak rączy, że nie trzeba było nigdy zmykać do zająca i do liszki, tylko jedno któregokolwiek na przemian, jednak do każdego zająca inne , a nigdy zając nie uciekł; do wilka zaś, to już pospolitem ruszeniem, i takie to bywało przysłowie u myśliwych sąsiadów moich „że to nieszczęśliwy zwierz który się z panem Paskiem spotka, bo mu się już nie dostanie uciec (...) W Miłowczycach mieszkając była arenda wyciągniona, lata tanie, straciłem na tej arendzie więcej niż 2000 złotych; z tegom tyłkotam był rad, że liszek szczwał bardzo siła, trojgiem chartów bez gończych psów, a wozłem po trzy, po cztery na dzień

Pochodzenie charta polskiego

➤ Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz” 1834 Rok
spór Asesora i Rejenta o Kusego i Sokola

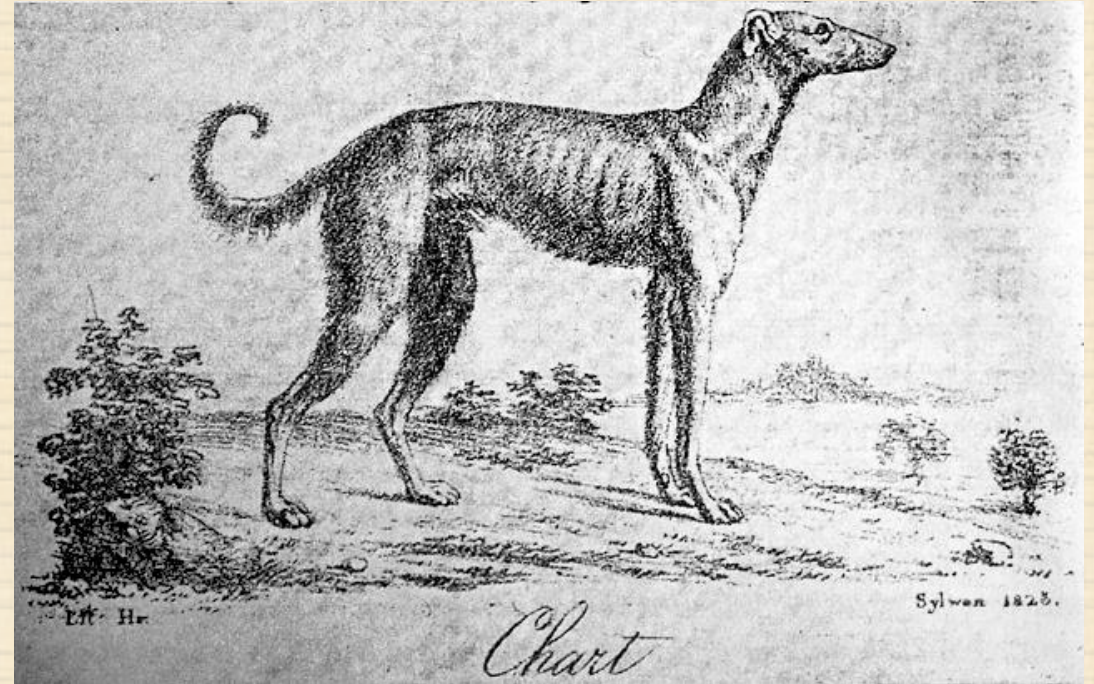

Asesor z Rejentem na polowaniu z chartami. Ilustracja do "Pana Tadeusza" 1890 - Tusz. Reprodukacja jednobarwna

(...) Wyczha! puściliśmy razem
Ja i Assesor, razem, jakoby dwa kurki
Jednym palcem spuszczone u jednej dwururki;
Wyczha! poszli, a zając jak struna – smyk w pole,
Psy tuż (to mówiąc ręce ciągnął wzdłuż po stole
I palcami ruch chartów przedziwnie udawał),
Psy tuż, i hec ! od lasu odsadzili kawał;
Sokół smyk naprzód, rączy pies, lecz zagorzalec,
Wysadził się przed Kusym, o tyle, o palec;
Wiedziałem, że spudłuje ; szarak gracz nie lada,
Czchał niby prosto w pole , za nim w psów gromada;
Gracz szarak! Skoro poczuł wszystkie charty w kupie,
Pstręk na prawo, koziołka, z nim w prawo psy głupie,
A on znowu fajt w lewo, jak wytnie dwa susy,
Psy za nim fajt na lewo, on w las, a mój Kusy
Cap!! (...)

Pochodzenie charta polskiego

- Kwartalnik „Sylwan” Wiktor Kozłowski 1823
dokładny opis charta polskiego, omówienie
wychowania, układania i sposobu polowania
- Nauka łowiectwa w dwóch tomach 1823-1825
Ignacy Bobiatyński
- Myślistwo w Polsce i na Litwie 1865
Walerian Kurowski

Pochodzenie charta polskiego

➤ Aleksander hr. Ubysz opracowanie "Chart" 1880

...Mniej baczyć należy na piękność kształtów, bardziej na ręczność w ściganiu i bierczość - czyli zręczność w chwytaniu...

➤ Leonid Pawłowicz Sabaniejew „Kalendarz Przyrody” 1892

dokładny opis rasy

Z wyglądu ... znacznie większe i masywniejsze od chartów angielskich ... Na nogach, ogonie i kłębie zachowały się ślady dłuższej sierści (...) sierść gęściejsza na tułowiu i nogach 2 cm długości Na udach, ogonie i kłębie zachowały się ślady dłuższej sierści (...) Nogi suche z mocną kością, łapa zajęcza, duża, wydłużona. Między palcami bark sierści (...) różne kolory spotykane błękitne, rzadko całkiem białe(...)

Hodowla a zmiany cech rasowych

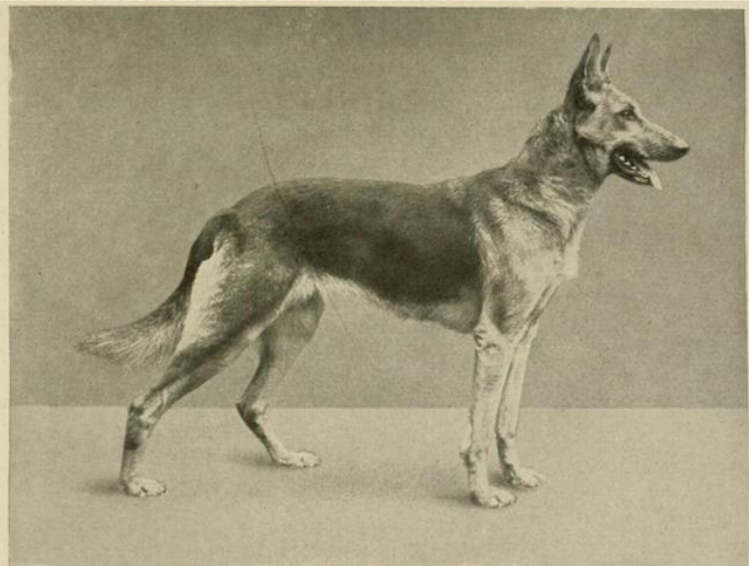

Abb. 321. Gute Lichtbildaufnahme in zur Gebäudebeurteilung geeigneter Stellung (rechter Hinterlauf könnte etwas weniger weit zurückgestellt sein).
Siegerin 1919/20, Holl. Siegerin 1919 Anni vom Humboldtpark S5. 66522.

Wizerunek charta polskiego w malarstwie

- Juliusz Kossak (1824-1899)
- Józef Brandt (1841- 1915)
- Alfred Wierusz -Kowalski (1849-1915)
- Józef Chełmoński (1849-1914)
- Andrzej Chełmiński (1851-1925)
- Tadeusz Ajdukiewicz (1852-1916)

Juliusz Kossak Wojewoda Mataczyński wita Króla Jana Sobieskiego na Strusiu Stepie 1871

Józef Brandt Na stanowisku 1886

Juliusz Kossak

Polowanie na zająca Akwarela 1883

Dziewczynka na koniu Akwarela 1885

Juliusz Kossak

Wyjazd na polowanie Akwarela 1876

Mickiewicz i Sadyk Pasza Akwarela 1890

Juliusz Kossak

Polowanie w Poturzycy Akwarela 1866

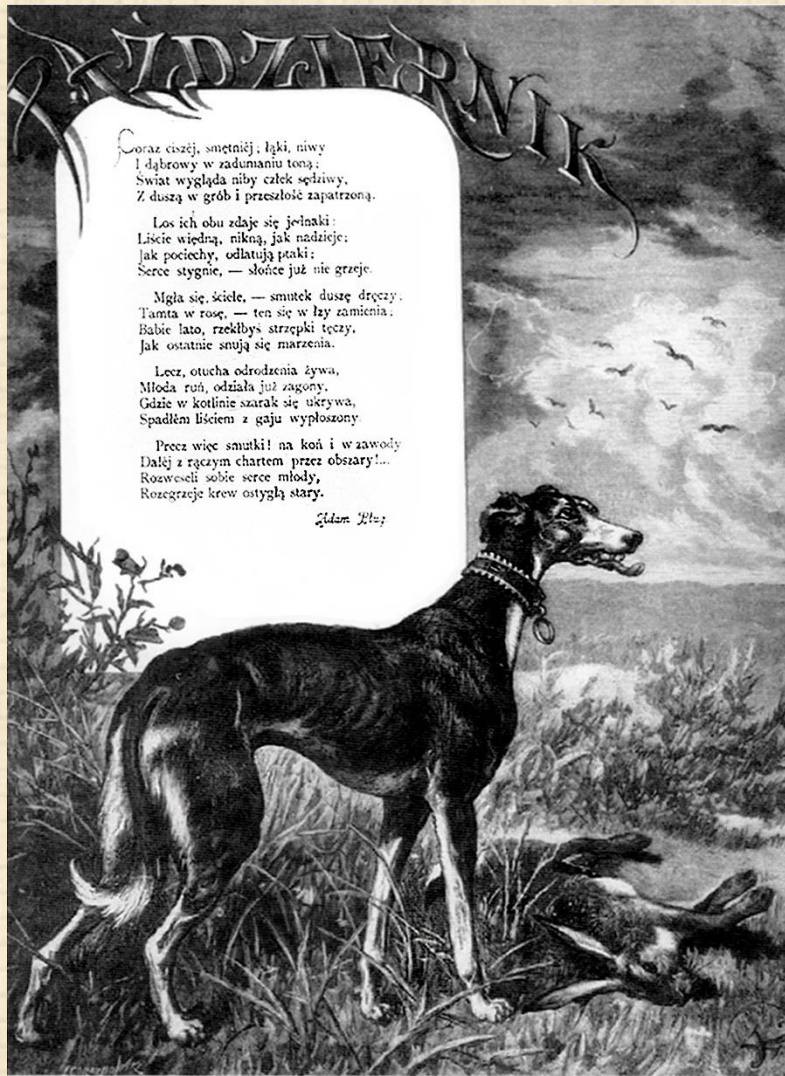

Kafarek Akwarela 1855

Juliusz Kossak

Odpoczynek Akwarela 1881

Juliusz Kossak

Ilustracja do Kalendarza Polskiego 1877

Ilustracja do Roku myśliwca Wincentego Pola 1866

Juliusz Kossak
Portret konny Władysława
Rawicza
Akwarela 1868

Licencia Poetica Celerrimus
1998

Opracowanie graficzne: Nina Turunen

Juliusz Kossak
Na polowaniu
Akwarela 1842

Cedr Złamany Szeląg
2007

Józef Brandt

Targ na sokoły ok. 1886

Józef Brandt

Popisy jeździeckie ok. 1886

Józef Brandt
Targ na sokoły
Ok. 1886

Ordynat Michorowski
Celerrimus
2015

Józef Brandt
Popisy jeździeckie
Olej na płótnie

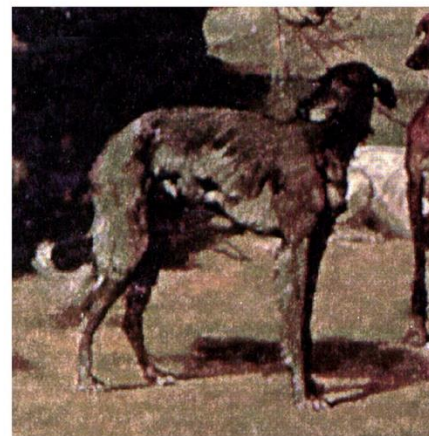
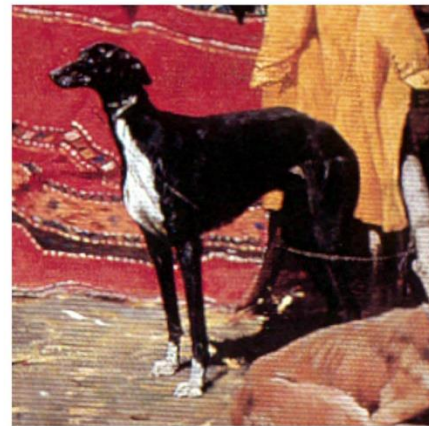
Tara
2015

**Porównanie wizerunków
chartów polskich z obrazów
Józefa Brandta
z chartami polskimi żyjącymi
w XX wieku**

Twinspin Snow White
2001

Kontrapunkt Odrowąż
1994

Magbeth's Talent
1998

Józef Brandt
Przed burzą
1882

Polonia Celerrimus
2015

Opracowanie graficzne : Nina Turunen

Alfred Wierusz-Kowalski
W oczekiwaniu na pana.
Mariasz dyszlowy
Olej 1876

Bassebastioni Aspazja
200

Opracowanie graficzne : Nina Turunen

Alfred Wierusz-Kowalski
Przed odjazdem
Ok. 1900

Alfred Wierusz-Kowalski
Przed odjazdem
Ok. 1900

Lupus Habenda
2011
How Wilful Panic in the Ring
2013

Opracowanie graficzne : Nina Turunen

Polowanie z chartami
wg obrazu
Alfreda Wierusza
Kowalskiego. Wycinek z
Tygodnika Ilustrowanego
1884

Mości Panna Divinacanis
2015

Opracowanie graficzne: Astrid Knaap

Tadeusz Ajdukiewicz
Po polowaniu

Filon Arcturus
2009

Opracowanie graficzne : Nina Turunen

Józef Chełmoński
Targ na konie w Bałcie
1879

Józef Chełmoński
Targ na konie w
Bałcie
1879

Baassebastioni Arap
2006

Księżna Natalia Gabriela Czartoryska
z bratem 1930 rok

Źródło: archiwum rodziny Czartoryskich

Charty polskie ze Stepku pod Żytomierza
1917

Źródło: www.wilkoria.com

Charty polski okolice Tarnopola okres międzywojenny

Źródło: www.wilkoria.com

Charty z majątku Niemojewskich Oleszno 1916

Źródło: archiwum rodzinne Niemojewskich
Dzięki uprzejmości Tadeusz Jedliczka

Polowanie
u Sergiusza Niemojewskiego
1911

Sopilka
Sapientia
2015

Opracowanie graficzne: Nina Turunen

Charty polskie z majątku
Niemojewskich
Oleszno
1916

Rymwid Celerrimus
Podkomorzyna Celerrimus
2015

Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-G-1117-3

Zdjęcie z wystawy Warszawa 1936 rok

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-K-1730

Jerzy Ostrowski z chartami Okres międzywojenny

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

CHARTY POLSKIE nie WYGINĘŁY!

Najstarszą polską rasą psów hodowaną już od XVI wieku były charty polskie, używane do polowań na zające. Powszechnie dziś przyjęta opinia głosi, że wyginęły całkowicie na przełomie XIX i XX wieku.

Rewelacyjne zupełnie informacje uzyskałem od swoich przyjaciół, kynologów radzieckich. Prawdopodobnie po powstaniu styczniowym pewna liczba tych psów wywieziona została z Polski w okolice Rostowa nad Donem. Są one tam do dziś utrzymywane w kilkunastu stanicach i używane do polowań na zające. Kynolodzy radzieccy nazywają tę rasę *chartaja barzaja* — gdyż

odpowiednikiem polskiego słowa chart jest rosyjskie *barzaja* i tak chart angielski nazywa się *anglijskaja barzaja*, afgański — *afgańskaja barzaja*. W nazwie rosyjskiej mamy więc polonizm — użycie polskiego słowa chart.

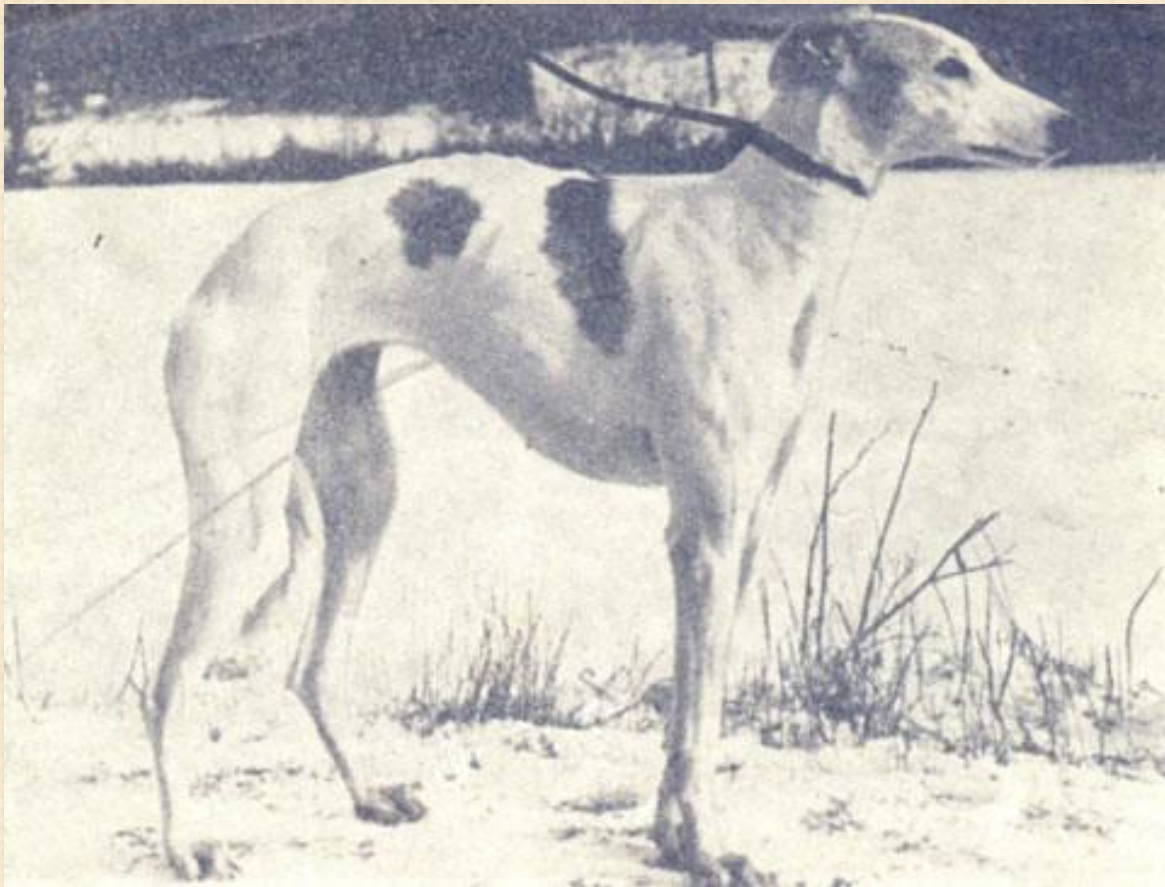
Charty polskie różnią się wyraźnie od innych, są krótkowłose, wytrzymalsze w biegu niż inne odmiany tej rasy, maść mają na ogół czarnobiałą, w różnych proporcjach i układzie plam. Załączam zdjęcie wykonane w roku 1970 w okolicach Rostowa. Przedstawia ono „Sokoła”, typowego przedstawiciela tej rasy. W okolicach Rostowa nad Donem charty polskie trzymane są obecnie przez myśliwych do polowania na zające. Ich los jest jednak zagrożony! W przyszłym roku ma wejść w życie nowa ustawa łowiecka zabraniająca w ZSRR polowania z chartami. Jeśli tak będzie, obecni właściciele pozbędą się nieprzydatnych zwierząt, rasa może więc całkowicie wyginać.

Kochany P.! Może wśród twoich Czytelników znajdują się miłośnicy, którzy by chcieli mieć charty polskie i zająć się odnową tej naszej rodzimej najstarszej rasy. Sprowadzenie ich do Polski jest możliwe. Nie są drogie; w Rostowie można je nabyć za 30 do 40 rubli. A warto ocalić je przed zagładą!

Doc. dr Maciej Mroczkowski
Warszawa

Nr 1425
Cena 5 zł
30 LIPCA
1972 roku

Strzałka

Grupa chartów polskich z hodowli Celerrimus
1978 rok

źródło : archiwum hodowli Celerrimus

Grupa chartów polskich
okres około 1938 roku

źródło : www.swiatczarnegoterriera.republika.pl

Hokus-Jerez Celerrimus
1979 rok

Magbeth's Tantrum
2001 rok

Hokus –Jerez Celerrimus → Raptus Celerrimus → Bohun Celerrimus → Magbeth's Tantrum

Porównanie dostępnych wizerunków charta polskiego

- Rok 1823 – ilustracja z artykułu „Sylwan” Kozłowskiego
- Rok 1877 - Kalendarz polski – karta październik
- Rok 1886 - Józef Brandt
- Rok 1990
- Rok 2000
- Rok 2015

W prezentacji
wykorzystano fotografie
autorstwa:

KLUB CHARTA POLSKIEGO

- Karolina Derendarz
- Marta Kościańska
- Nina Turunen
- Astrid Knaap
- Ewa Skrabut
- Renata Serafin
- Izabela Szmurło